

Millist kollektiivset esindatust vajab Eesti audiovisuaalautor?

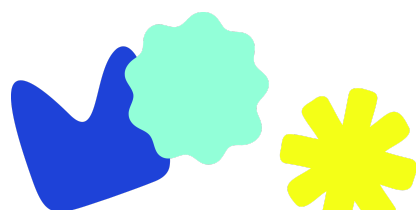
Raport
2025



Raport „Millist kollektiivset esindatust vajab Eesti audiovisuaalautor?“ koostati Eesti Audiovisuaalautorite Liidu tellimusel Stories For Impact OÜ poolt.

Raporti autorid on Aune Lillemets ja Jaan Aps.

Raporti koostajad on sisuka koostöö eest tänulikud kõigile intervjueritutele ja tellija esindajatele.



Kokkuvõte

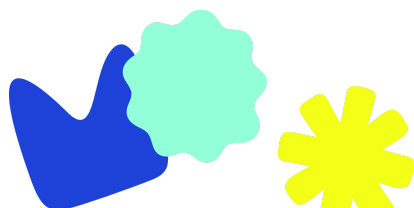
Uuring “**Millist kollektiivset esindatust vajab Eesti audiovisuaalautor?**” viidi läbi 2025. aasta veebruarist aprillini Eesti Audiovisuaalautorite Liidu tellimusel Stories For Impact OÜ poolt.

Uuringu eesmärgiks oli tuvastada audiovisuaalautorite (senisest parema) kollektiivse esindatuse vajadused ja võimalused Eestis ning teha konkreetse ettepaneku tulevikustsenaariumi osas. Audiovisuaalautoritena käsitleti režissööre, stsenariste, operaatoreid ja kunstnikke. Uuring põhines eelkõige (grupi)intervjuudel nimetatud autorite esindajatega, mida täiendasid mõned ekspertintervjuud ja teiseste allikate analüüs.

Kollektiivse esindamise peamised vajadused osutusid alljärgnevateks.

- **Lepingute sõlmimise õigeaegsuse ja täielikkuse tagamine**, sh lepinguta töötamise välistamine, lepingute sõlmimine aegsasti ja vajadusel etapiviisiliselt, kõigi tarvilike (nt autoriõigustega seotud) tingimuste kajastatus ja korrektsus.
- **Töötasude läbipaistvam ja õiglasem arvestamine**, sh töötasu ja autoritasu selge eristamine, õiglasema töötasu maksmine ehk töö tasustamine kogu projektitsükli vältel ning tegeliku töömahu (senisest täpsem) arvesse võtmine.
- **Isiklike õiguste tagamine ning varaliste õiguste korrektne ja õiglane kasutamine**, sh õiguste säilitamine audiovisuaalautoritele õiglasel määral, lepingutes isiklike õiguste kajastamine (*final cut*, tiitrid jms), kohase ja proportsionaalse autoritasu maksmine.
- **Töötingimuste ja -ohutuse parandamine**, sh suurem tootjate poolne vastutus seoses tööaja normeerimise, füüsiliselt turvalise keskkonna tagamisega ja riskide vastu kindlustamisega.
- **Audiovisuaalse teose loomise projekti-, sh finantsjuhtimises suurema läbipaistvuse tagamine**, sh AVA-dele ülevaate tagamine rahastustaotlustest, aruannetest ja kogueelarvest, et mõista enda (finantsilist) rolli ja kaalu kogu produktsioonis.
- **Tootjatega läbirääkimine võrdsemalt positsioonilt**, sh vähendada AVA-de jaoks enda õiguste ja huvide individuaalse esindamisega kaasnevaid nõrkuseid (sh töövõtjana nõrgemas positsioonis olemine), ressursikulu (sh aeg, energia, juriidiline konsultatsioon) ja riske (sh seoses maine kahjustumine, tulevaste koostöövõimaluste vähenemine).
- **Riikliku kultuuri-, sh filmipoliitika kujundamises osalemine**, sh teemadel nagu loovisikutele sotsiaalsete garantiide tagamine, filmivaldkonna rahastuse suurendamine ja (sh eestikeelse) audiovisuaalvaldkonna populariseerimine.

Ebapiisava riikliku rahastuse tingimustes tegutsemine ei vähenda siiski vajadust töötasude läbipaistvama ja õiglasema arvestamise järele. Finantsiliselt keerulises olukorras on



lepingutingimuste põhjendatuse ja läbipaistvuse tagamine ning juriidiliste riskide maandamine autorite jaoks seda olulisemad.

Eestis on erialade/ ametite/ (sh loovisikutest) töötajate **õiguste ja huvide ühise esindamise tavapäraseks vormiks mittetulundusühing**, mille eristaatusteks on ametiühing, loomeliit ja kollektiivse esindamise organisatsioon. Filmivaldkonnas tegutsevadki mittetulundusühingutena eriala- ja filmiliigi põhised liidud ja gildid, samuti on loodud nii loomeliit (Eesti Kinoliit) kui ka kollektiivse esindamise organisatsioon (Eesti Audiovisuaalautorite Liit).

Terviklikult ja järjepidevalt ei esinda erinevate erialade autorite huve seni ükski organisatsioon.

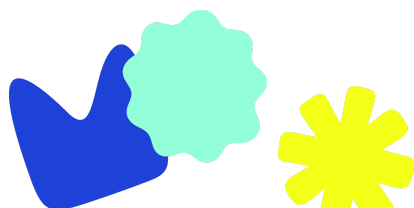
- **Liidud ja gildid** esindavad kitsalt oma eriala või filmiliiki, põhinedes sealjuures vabatahtlikult tegutsevate entusiastide panusel. Huvikaitsetegevused on olnud õhina-, projekti- ja kriisipõhised.
- **Eesti Kinoliit** ei esinda oma liikmeskonna laiapõhjalisuse ja neutraalsuse hoidmise soovi tõttu ühegi konkreetse eriala esindajate huve, ehkki ollakse loomeliiduna järjepidevalt kaasatud kultuuri-, sh filmivaldkonna poliitikakujundamisse.
- **Eesti Audiovisuaalautorite Liidu** staatus kollektiivse esindamise organisatsioonina võimaldab esindada audiovisuaalautorite varalisi õiguseid ja rääkida kaasa autoriõiguse valdkonna poliitikakujundamisel. Autorite laiemaks esindamiseks puuduvad aga mandaat, tegevusmudel ja ressursid.

Uuringus käsitleti viit võimalikku tulevikustsenaariumit audiovisuaalautorite esindamiseks:

1. ametiühing (eraldi või kombineerituna mõne teise organisatsiooniga);
2. uus esindusorganisatsioon neljale erialale;
3. erialapõhised liidud ja gildid;
4. Eesti Kinoliit;
5. Eesti Audiovisuaalautorite Liit.

Juba tegutsevaid organisatsioone analüüsides selgus, et eri tüüpi **audiovisuaalautorite õiguste ja huvide terviklikuks ning järjepidevaks esindamiseks on suurim potentsiaal Eesti Audiovisuaalautorite Liidul.**

1. Autorite esindamiseks ametiühingu loomine poleks teostatav (sh tulenevalt tootjate poolt autorite kui juriidiliste isikutega sõlmítavatest lepingutest ehk argikeeles "OÜ-tamisest").
2. Uue organisatsiooni loomine poleks otstarbekas, kuna tooks kaasa dubleerimise olemasolevate organisatsioonidega, kõigi teiste ühinemine ei ole aga realistlik.



3. Erialapõhistel liitudel ja gildidel ei teki tulevikuski võimekust autorite õiguste ja huvide terviklikuks ning järjepidevaks esindamiseks (sh iga eriala esindajate väikse arvu ja püsikulude katmise allikate puudumise tõttu)..
4. Eesti Kinoliidu loomeliidu staatust võiks olla loogiline kombineerida autorite õiguste ja huvide kaitsega. See tooks kaasa aga fookuse kitsendamise: Eestist kaoks filmivaldkonna huvide ühisosa esindav organisatsioon. Uuringust selgus, et seda stsenaariumi ei pea Kinoliidu ega ka enamuse autorite esindajad võimalikuks või vajalikuks.
5. Eesti Audiovisuaalautorite Liidu staatust kollektiivse esindamise organisatsioonina võiks olla (Eesti Näitlejate Liidu näitel) olla loogiline kombineerida autorite õiguste ja huvide laiema kaitsega. Küll tähendaks see vajadust hankida juurde ressursse ja oluliselt laiendada senist mandaati, mis toob kaasa valikukohti seoses gildide-liitude edasise rolliga ning tööjaotusega Kinoliiduga.

Kõik intervjueritud osapooled olid Eesti Audiovisuaalautorite Liidu võimaliku rolli osas audiovisuaalautorite esindusorganisatsioonina positiivselt meelestatud. Huvikaitsetöö eelarve katmise võimalusena pakuti välja selleks autoritasudest teatud proportsiooni eraldamist, kuna näiteks hea tava loomine täidaks Eesti audiovisuaalautorite jaoks ära osa rollist, mille eest suuremate riikide autorid tasuvad agentidele.

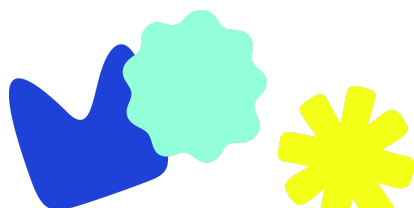
Visioon huvikaitseorganisatsioonist põhineb laiapõhjalistelt koostöövõimalustel, sealjuures huvikaitsja:

- kaardistab eri liiki autorite ühisosa ja aitab jõuda kokkuleppele ühistes eesmärkides;
- lepib Eesti Filmitööstuse Klastriga kokku minimaalsetes töötasudes jm teemadel ning sõlmib Klastriga siduva hea tava omavaheliste õiguste ja huvide reguleerimiseks;
- lepib teiste loomevaldkondade autorite ja esitajate esindusorganisatsioonidega kokku ühistes eesmärkides filmitootjate ja riigi suunal ning esindab vastavaid ühishuve koos teiste loomevaldkondade autorite ja esitajatega;
- lepib Eesti Filmitööstuse Klastri ja Eesti Kinoliiduga kokku ühistes eesmärkides riigi suunal ning esindab vastavaid ühishuve koos valdkonna teiste osapooltega.

Stsenaariumiga edasi liikumisel on tarvis vältida ka mitmeid riske. Huvikaitseorganisatsioon peab selgelt esindama kõigi eri liiki audiovisuaalautorite huve, vältima vastandumist tootjatega ja ennetama võimalikke soovimatuid tagajärgi (nt hea tavaga kaetud tööloikude tellimuste mahtude vähenemist tootjate poolt).

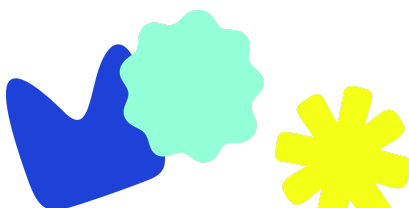
Võimalikud järgmised sammud tugevama ühise esindusvõimekuse saavutamiseks on alljärgnevad.

1. Autorite esindamise mudeli uuendamine, sh:
 - a. EAAL-ile laiema esindamise mandaadi hankimine (sh liikmetelt, riigilt) ja järjepidevate ressursside tagamine selle teostamiseks (nt kindla proportsioonina autoritasudest, tegevustoetus professionaalsete filmitegijate



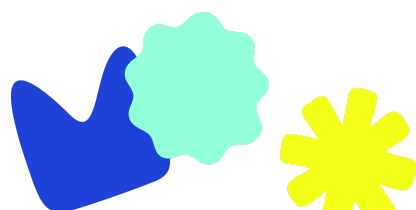
katusorganisatsioonilt Eesti Kinoliidult, strateegiline partnerlus või tegevustoetus riigilt).

- b. Kinoliidu rolli täpsustamine seoses autorite esindamisega ja rollijaotuses ning koostööpõhimõtetes kokku leppimine EAAL-i ning gildide ja liitudega.
2. Eri liiki autorite vahel ühises visioonis ja sihtides kokku leppimine (huvikaitsja ametikohta täitva isiku eestvedamisel).
3. Siduva hea tava kujundamine ja rakendamine autorite ja tootjate vahel, sh minimaalsete töötasude, autoriõiguste, etapiviisiliste lepingute ja eelarve läbipaistvuse tagamine.
4. Riigi suunal ja riigiga koostööks tootjate ja autorite ühine (huvikaitse)plaani koostamine ning teostamine.



Sisukord

Kokkuvõte	3
Sissejuhatus ja metoodika	8
1. Kollektiivse esindatuse vajadused	10
2. Õiguste ja huvide esindamise olukord	18
3. Tulemuslikuma esindamise stsenaariumid	24
LISAD	32
Lisa 1. Kasutatud allikad	32
Lisa 2. Intervjueeritute nimekiri	34
Lisa 3. Esindusorganisatsioonide intervjuude kava	35



Sissejuhatus ja metoodika

Uuring “Millist kollektiivset esindatust vajab Eesti audiovisuaalautor?” viidi läbi 2025. aasta veebruarist aprillini Eesti Audiovisuaalautorite Liidu tellimusel Stories For Impact OÜ poolt. Audiovisuaalautoritena käsitleti uuringu raames režissööre, stsenariste, operaatoreid ja kunstnikke.

Uuringu lähteülesandes toodi välja Eesti audiovisuaalautorite sektori killustus ning keskse ja tõhusa esindusorganisatsiooni puudumine, mis suudaks terviklikult tegeleda oluliste teemadega nagu raamlepingud, varaliste õiguste kaitse ja kollektiivne huvikaitse. Olemasolevad organisatsioonid ei kata kõiki vajadusi ega paku seega autoritele ühiste väljakutsete lahendamisel piisavat tuge.

Lähtuvalt kirjeldatud vajadustest olid uuringu eesmärgid järgnevad:

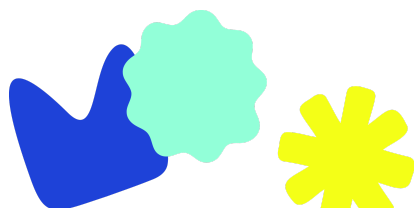
- kaardistada audiovisuaalautorite taolised vajadused ja probleemid, mille lahendamisele võiks senisest tulemuslikum kollektiivne esindatus kaasa aidata;
- analüüsida valdkonna organisatsioonide seniseid rolle seoses huvikaitsega;
- jõuda selgele järeldusele, milline kollektiivne esindusvorm suudaks audiovisuaalautorite vajadusi edaspidi kõige paremini täita.

Uuringu läbiviimisel kasutati meetoditena dokumendianalüüsi ja poolstruktureeritud (grupi)intervjuusid. Sealjuures oli pandi rõhku seniste uuringute ja küsitluste teemaderingi dubleerimise vältimisele. Esialgseid tulemusi esitleti 2. aprillil 2025 toimunud filmivaldkonna kevadseminaril “Looming ja läbirääkimised”.

Teiseste allikate hulgas võeti arvesse Eesti seniste analüüside järeldusi (sh teemadeks loometöö tasustamine, vabakutseliste loovisikute olukord, filmitootmise rahastamine) ning rahvusvahelisi audiovisuaalautorite õiguste ja huvide esindamise näiteid. Peamiste kasutatud allikate nimistu on tood lisas 1.

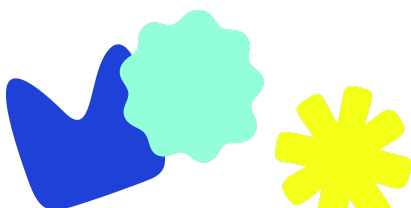
(Grupi)intervjuudele kaasati audiovisuaalautorite ehk filmikunstnike, operaatorite, režissööride ja stsenaristide esindajaid. Seda tehti vastavate kutsealade, aga ka erinevate filmiliikide esindusorganisatsioonide kaudu. Lisaks intervjuueriti sarnase valdkonna esindusorganisatsiooni ja režissööride huvikaitse vajadusi uurivat eksperti.

Intervjuud viidi läbi veebruarist märtsini. Kokku intervjueeriti 24 inimest, kellest 15 olid naised ja 9 mehed. Kaasatud esindusorganisatsioonide nimekiri on esitatud lisas 2 ja poolstruktureeritud intervjuude kava lisas 3.



Intervjuude tulemused on esitatud anonüümselt. Tsitaatide tähistamiseks määrati iga osalejale juhuslikus järjekorras numbrid (ID?_I?), kus ID tähistab intervjuu numbrit ja I intervjuueeritava numbrit.

Intervjuude tulemuste tõlgendamisel on oluline arvesse võtta, et esindusorganisatsioonide kaudu osalesid intervjuudel kogenud, pikalt tegutsenud autorid. Intervjuueeritute seas ei olnud algajaid audiovisuaalautoreid, kelle nägemus vajadustest ja lahendusundadest võib olla mõneti erinev.



1. Kollektiivse esindatuse vajadused

Uuringu käigus läbi viidud intervjuudes töid audiovisuaalautorite (edaspidi: AVA-de) esindajad välja mitmeid vajadusi ja probleeme, mille osas oleks potentsiaalselt abi AVA-de ühisest ehk kollektiivsest esindamisest. Nimistu peamistest selgunud vajaduste kategooriatest on esitatud allpool.

1. Lepingute sõlmimise õigeaegsuse ja täielikkuse tagamine.
2. Töötasude läbipaistvam ja õiglasem arvestamine.
3. Isiklike õiguste tagamine ning varaliste õiguste korrektne ja õiglane kasutamine.
4. Töötingimuste ja -ohutuse parandamine.
5. Audiovisuaalse teose loomise projekti-, sh finantsjuhtimises suurema läbipaistvuse tagamine.
6. Läbirääkimistel tootjatega võrdsema positsiooni saavutamine.

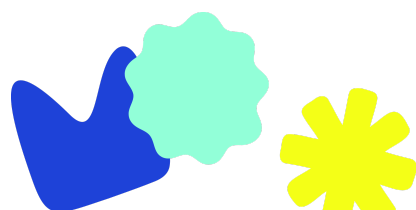
Järgnevalt kirjeldatakse vajaduste kategooriaid lähemalt.

1. Lepingute sõlmimise õigeaegsuse ja täielikkuse tagamine

Peamisteks vajadusteks on siinjuures lepinguta töötamise välistamine, lepingute sõlmimine aegsasti ja vajadusel etapiviisiliselt, kõigi tarvilike (nt autoriõigustega seotud) tingimuste kajastatus ja korrektsus.

2025. aastal vastasid 7,1% küsitletud režissööridest ja 19% stsenaristidest, et nad on töötanud ka ilma lepinguta [5]. Lisaks selgus intervjuudest, et lepinguta võidakse töötada ka teadmata, milliseks kujunevad töötasu ja autoriõigustega seotud tingimused hilisemas lepingus. Taolised olukorrad peaksid olema välistatud, sealhulgas ka (juriidiliste) riskide maandamiseks nii AVA kui tootjate jaoks.

„Produtsent ütleb, et saad levitulu kui võlad makstud, aga kas ta siis autorile pole võlgu, kes tegi pool aastat või aasta enne tööd kui tasu hakkas saama?... Lõpuks produtsent ütleb, et ei tulnud kasumit, aga seda ei tea kas see on tõsi või mitte.” (ID2_14)



Produktsiooniettevõttega lepingute sõlmimine peaks toimuma aegsasti. Ettepanekuna võimalikuks heaks tavaks toodi intervjuudel välja, et lepinguga tutvumiseks võiks AVA-le jääda vähemalt kaks nädalat ja lepingu tingimused räägitaks läbi ühiselt.

87,5% produtsentidest vastasid, et jätavad stsenaristile või režissöörile lepinguga tutvumiseks enne allkirjastamist nädala või rohkem ning 12,5% et paar päeva. Samas režissööridest ja stsenaristidest vaid 28,3% vastasid, et neile jääb lepinguga tutvumiseks nädal. Enamus (58,7%) leidis, et neil jääb selleks paar päeva ja 13% allkirjastavad lepingu sellega esmakordselt tutvudes. [5]

71,8% režissööridest ja stsenaristidest leidsid, et nad ei tea üldse või ei tea, mis on autori varalised ja mittevaralised ehk isiklikud õigused. [5]

67,4% režissööridest ja stsenaristidest ei tunne end produtsendiga lepingut sõlmides võrdse partnerina. [5]

Kiirustades sõlmitud ja üldsõnaliste lepingute sõlmimine toob kaasa ka olukorra, kus lepingutes jäävad kirjeldamata täpsemad ootused AVA-dele. Tagajärjena on tootjal meeskonnaliikmeid lihtne välja vahetada põhjendusega, et senine tööpanus ei vastanud nõuetele. Sealjuures on töid intervjuueritid välja, et erinevad produtsendid korraldavad oma tööd väga erinevalt.

„Mõne produtsendi kätte usaldaks oma elu, teist ei soovitaks kellelegi.“ (ID8_I1)

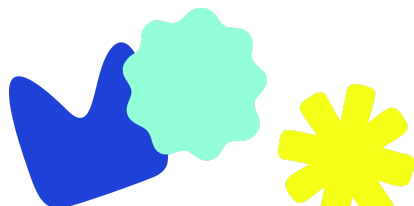
62,3% produtsentidest ja 97,8% režissööridest ning stsenaristidest leiavad, et abi oleks režissööride ja stsenaristide raamlepingust tootjatega [5]. Intervjuudes toodi esile ka lepingukultuuri parandamise võimalusi koostöös avaliku sektoriga:

- toetuste andjad nagu Eesti Filmi Instituut ja Kultuurkapital) võiksid edaspidi kontrollida, et iga taotleja oleks sõlminud AVA-dega õigeaegselt korrektsed lepingud;
- Autoriõiguse seaduses võiks sätestada, et produtsendile läheksid varalised õigused üle taolise lepingu tingimuse korral, mitte vaikimisi nagu praegu. Taoline muudatus suurendaks tõenäoliselt produtsentide motivatsiooni lepingute õigeaegseks sõlmimiseks.

2. Töötasude läbipaistvam ja õiglasem arvestamine

Peamisteks vajadusteks on siinjuures töötasu ja autoritasu selge eristamine, õiglase(ma) töötasu maksmine ehk töö tasustamine kogu projektitsükli vältel ning tegeliku töömahu (senisest täpsem) arvesse võtmine

Ühe olulise vajadusena toodi esile töö- ja autoritasu selge eristamine. Senini on esinenud juhtumeid, kus osa töötasust makstakse välja autoritasuna. See peaks siiski lisanduma õiglasest summas töötasule, mitte olema töötasu kujunemise üks komponentidest.



„Korrektne oleks kui saaks autoritasu ideede ja mõtete eest ja töötasu kirjutamise eest.“ (ID4_I1)

„Vahel on osa ette nähtud autoritasudeks, aga need ei ole varaliste õiguste loovutamise eest, vaid lihtsalt osa projektitasust laekub autoritasuna... Sest nii on maksudega parem.“ (ID5_I1)

Teiseks peamiseks probleemiks on enamuse filmide puhul pikk tasustamata ettevalmistusperiood, mistõttu tööaeg ja sellele vastav töötasu pole kooskõlas. Sealjuures on esinenud olukordi, mil sama filmi juures sarnast erialast vastutust kandvatel inimestel lepingutes tootjatega kajastuvad erinevad tingimused.

Lisaks vajavad AVA-d filmide vahel taastumisaega, aga peavad majanduslikel põhjustel otsima mitte-erialast tööd kahe filmi tegemise vahel.

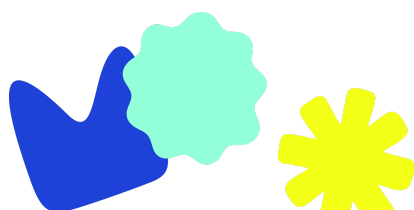
„Me ei tee raha pärast, tihti ei tee ka raha eest.“ (ID5_13)

Intervjuudes toodi selle kohta järgnevaid näiteid.

- Stsenarist muudab stsenaariumi (tooja ja/või režissööri nõudel) mitmeid kordi, aga tasu saab nagu kirjutaks selle ühe korraga valmis.
- Režissööri tööd võtteperioodi eel ja järel ei pruugita mõõta ega tasustada (sh nt montaaži juures osalemine).
- Filmikunstnik koordineerib kogu kunstiimi ja muutub sisuliselt alltöövõtjaks. Kunstimeeskond peab tegema põhjalikku eeltööd, et võtteplatsil kõik sujus ja kaasab ettevalmistavad etapis inimesi, keda võtetel osalejaid kunagi ei kohta, sest nende töö rekvisiitidega jms on juba tehtud. Taoline teiste asjaosaliste jaoks “nähtamatu” eeltöö tekitab aga pingeid filmikunstnikule eraldatava eelarve, sh töötasu osas. Samuti alahinnatakse teiste osapoolte poolt eelarvemahutu: „Töövahenditeks on ju värv ja ehitusmaterjalid, palju sinna ikka läheb“.
- Operaator-lavastaja on filmitegemisele strateegiline vaade, millega kaasneb kogu protsessi planeerimine, proovivõtete tegemine jms, mida ei pruugita töötasu juures arvesse võtta. Teise näitena toimub operaatorite osalemine värvikorrekttsioonis tükk aega peale võtteid ega ole alati eraldi tasustatud.

Nimetatud probleeme kirjeldades leidsid intervjuueeritavad, et Eestis võiks kogu tasude süsteem olla läbipaistvam. Animaatorite näitel toodi esile ametite kategooriad Ameerika Ühendriikides (noorem-, tava- ja peaanimaator) ning nendega seotud tasuvahemikud.

AVA-de vajaduste laiem kontekst on loome-, sh filmivaldkonna pikaajaline riiklik alarahastus. Kõigis läbiviidud intervjuudes mainiti seda keskse probleemina.



„Kõik muud probleemid on teisejärgulised – vaevu elus püsimise piiril filmide tegemine ei saa kesta... Kui kõik saaksid õiglaselt tasustatud, siis jätkub raha ühe mängufilmi jaoks aastas.“ (ID5_I1)

„Filmi tegemine on kallid tehnikasport, kus kõik teevad alla normaalse tasu piiri tööd.“ (ID5_I2)

Ka varasematest uuringutest on selgunud, et alarahastus ei võimalda paljudel audiovisuaalautoritel oma erialal järjepidevalt töötada. Riiklikul tasandil on probleemi teadvustatud, näiteks tuuakse teema esile Eesti Filmi Instituudi 2025–2029 arengukava eesmärkide seas: „Koostöös teiste rahastajatega seisame selle eest, et režissööridele ja stsenaaristidele oleks suunatud stipendiume, mis võimaldavad tegeleda oma oskuste arendamisega filmitootmise vahelisel ajal“ [4].

„Suur osa loometööst valmib täna jätkuvalt autorite ja korraldajate enda heaolu või pideva rahalise omaosaluse arvelt. /- valitakse väikest loometulu suurendavad, ent /sotsiaalset/ kaitset mitteandvad lepingutüübid.“ [13]

„Filmindusega seotud loovisikud saavad oma loometöö eest tasu keskmiselt 7 kuud aastas, mis on kõigist uuringus käsitletud valdkondadest väikseim näitaja. Ainult filmindusest tasu saavate loovisikute osakaal on marginaalne. Samal ajal on valdkondlikult suurim nii lünkliku ravikindlustusega või tööd otsivate filmi valdkonna esindajate osa.“ [13]

Saavutamata jäi kultuuripoliitika põhialuste siht 27.1 aastani 2020: „Riik toetab filmide tootmist mahus, mis loob eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks Eestis ja vaatajate huvi kasvuks“. [17]

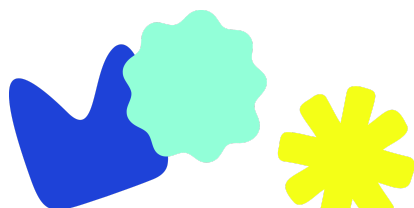
Ebapiisava riikliku rahastuse tingimustes tegutsemine ei vähenda siiski vajadust töötasude läbipaistvama ja õiglasema arvestamise järele. Finantsiliselt keerulises olukorras on lepingutingimuste põhjendatuse ja läbipaistvuse tagamine ning juriidiliste riskide maandamine autorite jaoks seda olulisemad.

3. Isiklike õiguste tagamine ning varaliste õiguste korrektne ja õiglane kasutamine.

Peamisteks vajadusteks on siinjuures õiguste säilitamine audiovisuaalautoritele õiglasel määral, lepingutes isiklike õiguste kajastamine (final cut, tiitrid jms), kohase ja proportsionaalse autoritasu maksmine.

Enamik intervjuueerituid leidsid, et läbivaks probleemiks on üldine madal teadlikkus autoriõigustest. Ühelt poolt ei ole paljud AVA-d kursis vastava seadusandluse ja oma õigustega. Ka produtsendid ei pruugi teada kõiki nüansse, vaid kasutavad vanu lepingupõhju.

Lepingutes ei käsitleta enamasti isiklike õigusi puudutavaid detaile (*final cut*, tiitrid jms). Sealjuures on levinud kõigi autoriõiguste üleminek tootjale ajaliste piiranguteta. Tüüpiliseks



sõnastuseks on ebamäärane lause “varalised õigused lähevad tootjale üle”. See toob kaasa lepingutes erinevate õiguste loovutamise ja/või litsentseerimisega seotud tingimuste (sh ülemineku ajalise kestuse, ulatuse) täpsustamata jätmise, samuti rahvusvahelise kaastootmise ja levitamise seotud aspektid.

Mõned produtsendid on AVA-dele väitnud, et kõigi autoriõiguste üleminek on rahastaja tingimus või eelduseks filmi levitamisele. Intervjueeritud töid välja, et tegelikult peaks vastavad lepingutingimused täpsemalt läbi rääkima: millised õigused, milliseks perioodiks ja millise autoritasu eest tootjale üle antakse.

Olukord on kujunenud Autoriõiguse seaduse tõttu, kus sätestatakse varaliste õiguste üleminek produtsendile juhtudel, kui lepinguga ei ole kindlaks määratud teisiti¹. Autorite esindajate sõnul polegi probleem õiguste üle andmises tootjale, vaid just praktikas, kus see toimub automaatselt ilma tingimusi arutamata.

„See ei ole tõsi, et kõik õigused peab autor ära andma, et produktsioonifirma saaks rahastust, see poleks seadusega kooskõlas. ... Vajadusel võib mingiks perioodiks loovutada õigusi, et saaks levitada, aga kindlasti ei pea alati seaks loovutama.” (ID2_I3)

„Prantsusmaal võidakse kohtusse kaevata levitaja, sest autorid on Eestis kõik õigused loovutanud... Sealsed seadused ei luba nii.” (ID5_I1)

Siinjuures on oluline välja tuua, et ka riik pole võtnud autorite õiguste tagamisel piisavalt aktiivset rolli, ehkki seadusandlik raamistik on selleks olemas.

Näiteks sätestab Autoriõiguse seadus järgnevat: “Autoril on õigus saada kohast ja proportsionaalset tasu teose kasutamise eest teiste isikute poolt (autoritasu).” [2] See on nn APR põhimõte (ing k *appropriate and proportionate remuneration*).

Eesti on aga APR põhimõtet rakendatud sõnasõnalise ülevõtmise teel ega ole lisatud täiendavaid sätteid. Seetõttu tekib küsimus, kuidas autorid ja esitajad saavad seda tasu põhimõtet tõhusalt jõustada, kui teine pool saab alati väita, et tasu on õiglane ja proportsionaalne.” [3]

4. Töötingimuste ja -ohutuse parandamine

Peamisteks vajadusteks on siinjuures suurem tootjate poolne vastutus seoses tööaja normeerimise, füüsiliselt turvalise keskkonna tagamisega ja riskide vastu kindlustamisega.

AVA-d esindajad töid välja seoses töötingimustega mitmeid tüüpilisi vajakajäämisi. Filmide tegemisega kaasnevad pikad ja intensiivsed tööpäevad ning paljud kipuvad selle käigus oma

¹ Režissööri, stsenaariumi autori, dialoogi autori, operaatori ja kunstniku varalised õigused lähevad üle teose produtsendile, kui lepinguga ei ole kindlaks määratud teisiti (AutÕS – § 33 lõige 2).



tervisele liiga tegema. Seetõttu peaks tööohutuse tagamine osade intervjuueeritavate arvates olema rohkem fookuses.

"Miks on filmitootmine eriline koht, kus ei pea töötervishoiu tagamisest kinni pidama?.. Kui noored tõstavad selja ära, ega neil pole kuskilt toetusi ka saada." (ID7_I3)

"Ise teeb, vastutab ja tagab tööohutuse ja peab ise hakkama saama kui on mingeid probleeme... Suur osa on OÜ alt ja peaksid nagu endaga tingimusi läbi rääkima." (ID7_I1)

Samas sõlmivad tootjad lepinguid tihtipeale AVA-dele kuuluvate osaühingutega, mis tähendab, et vastutus tööohutuse tagamise eest on rohkem tegijal. Mõnikord on tootjad küll kogu võttemeeskonna peamised riskid kindlustanud, kuid asjaosalised ei pruugi sellest ise teadlikud olla.

5. Audiovisuaalse teose loomise projekti-, sh finantsjuhtimises suurema läbipaistvuse tagamine

Peamisteks vajadusteks on siinjuures AVA-dele ülevaate tagamine rahastustaotlustest, aruannetest ja kogueelarvest, et mõista enda (finantsilist) rolli ja kaalu kogu produktsioonis.

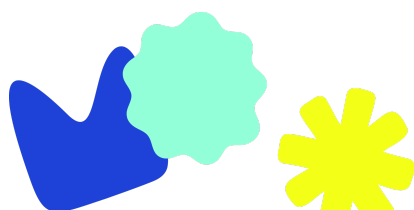
Kõigis intervjuudes mainiti, et lepingu- ja koostöökultuuri praegust olukorda aitaks parandada ja koostöösuhetes esinevaid pingeid maandada tootjate suurem läbipaistvus asjaajamises.

„Osad produtsendid on öelnud, et [audiovisuaalautorid] on teenusepakkujad... ja neile ei pea näitama eelarvet... aga kui ei tegutseta ühtse meeskonnana, siis kannatab tulemus.“ (ID5_I1)

"Ebanormaalne, et [audiovisuaalautoriga] ei jagata eelarvet ja kui küsid, siis vastatakse, et kas sa ei usalda?... Eelarve peaks olema osa loomingulisest tööst... mida ja kui palju teha saab." (ID2_I4)

Ühelt poolt leiavad AVA-d, et töö (kogu)eelarvega on osa loometööst. Rahaliste võimaluste ja piirangute teadmine ning vastava "mänguruumi" tajumine aitab teha ka teadlikke loomingulisi valikuid. Kuna produtsentidel on ligipääs loometööga seotud infole, oleks autorite meelest loogiline läbipaistvus ka teoste loomise korralduslike küsimuste, sh rahalise seisu osas.

Teisalt vähendaks läbipaistvus rahaasjades pingeid asjaosaliste vahel ja tajutud ebaõigluse tunnet, mis võib tihtipeale põhineda ka ebaõigetel eeldustel või puudulikul info. Ühe lahendusena näevad autorid enda kaasamist riiklike rahastajate ehk Eesti Filmi Instituudi ja Kultuurkapitali poolt. Kuna filmide autoriõigus kuulub enamasti selle ühistele autoritele, oleks loogiline anda niivõrd olulistele osapooltele ligipääsu projektiga seotud dokumentatsioonile nagu taotlused ja (vahe)aruanded. Sealjuures on Eestis olnud juhtumeid, kus AVA-d on kuulnud tootja ja rahastaja vahelistest probleemidest alles peale seda, kui neil pole enam võimalik



olukorda positiivses suunas mõjutada ja/või kujunenud olukorras oma õiguseid ja huvisid piisavalt kaitsta.

Leiti, et üheks võimalikult järgmiseks sammuks oleks toetuste (vahe)aruannete rahastajate poolse aktsepteerimise sidumine sellega, kas projektiga seotud autoritele on tootjaga kokku lepitud tasud välja makstud.

6. Tootjatega läbirääkimine võrdsemalt positsioonilt

Peamisteks vajadusteks on siinjuures vähendada AVA-de jaoks enda õiguste ja huvide individuaalse esindamisega kaasnevat nõrkuseid (sh töövõtjana nõrgemas positsioonis olemine), ressursikulu (sh aeg, energia, juriidiline konsultatsioon) ja riske (sh seoses maine kahjustumine, tulevaste koostöövõimaluste vähenemine).

Intervjueeritavad reflekteerisid, et kuna iga AVA lõppeesmärgiks on filmide tegemises osalemine, siis on nad vahel nõus oma loomingulise visiooni elluviimiseks niiöelda “peale maksma”. Nii lähevad jõuvahekorrad produtsendiga kergesti paigast ära.

„Ühel päeval räägid läbi, et võtteperioodi võimalikult pikaks saada. Teisel päeval räägid oma töötasust. Kuskil peab kompromisse tegema. Ei saa üksi end esindada. Tuled tasus alla, et saaks filmi teha.” (ID2_I1)

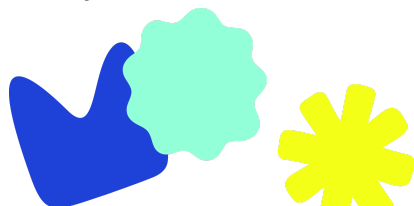
AVA-de jaoks on produtsentidega läbirääkimised keerukad, sest töötingimuste ja tasude läbirääkimise protsess on paljude loovisikute jaoks emotsionaalselt ebamugav, sealhulgas:

- oma isikuomaduste ja/või juriidiliste teadmiste ning läbirääkimiste kogemuste puudumise tõttu,
- tahetakse vältida “iseka ja ahne” autori kuvandi kujunemist nii tootjate kui ametikaaslaste jaoks olukorras, kus filmitootmine on alarahastatud;
- soovitakse hoida produtsentidega häid suhteid järgmisteks koostööprojektideks, seda eriti seetõttu, et Eestis tehakse filme vähe.

“Eristuvaid tingimusi esitada on ebamugav.... Mujal maailmas tegeleb sellega agent.” (ID7_I1)
“Töötingimused... on ebamugav läbi rääkida...keegi ei taha näida ahne või isekas.” (ID2_I1)

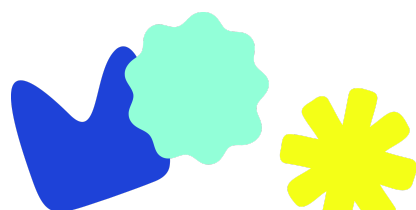
Nimetatud põhjustel jäetakse ennast individuaalselt esindades oma õigused ja huvid piisavalt kaitsmata. See omakorda tekitab emotsionaalseid pingeid, mis kanduvad üle ka koostöösuhetele.

Suuremates riikides esindavad koostöösuhetes produtsentidega AVA-de õiguseid ja huve agendid, Eestis aga pole turu väiksuse tõttu agentide süsteemi kujunemist ette näha. Mitmed intervjueeritavad tunnevad sealjuures ka puudust kohast, kuhu pöörduda kui tekivad vaidlused



lepingutingimuste, töötasude väljamaksmise jms teemadel. Leiti, et seda rolli võiks täita Eesti Kinoliit, kuid too pole endale arbiiteri rolli võtmist seni eesmärgiks seadnud.

Intervjueeritud leidsid, et hea tava või kollektiivleping aitaks neid probleeme leevendada, kuna sel juhul oleksid baastingimused kogu sektori jaoks ühtsel viisil kokku lepitud.

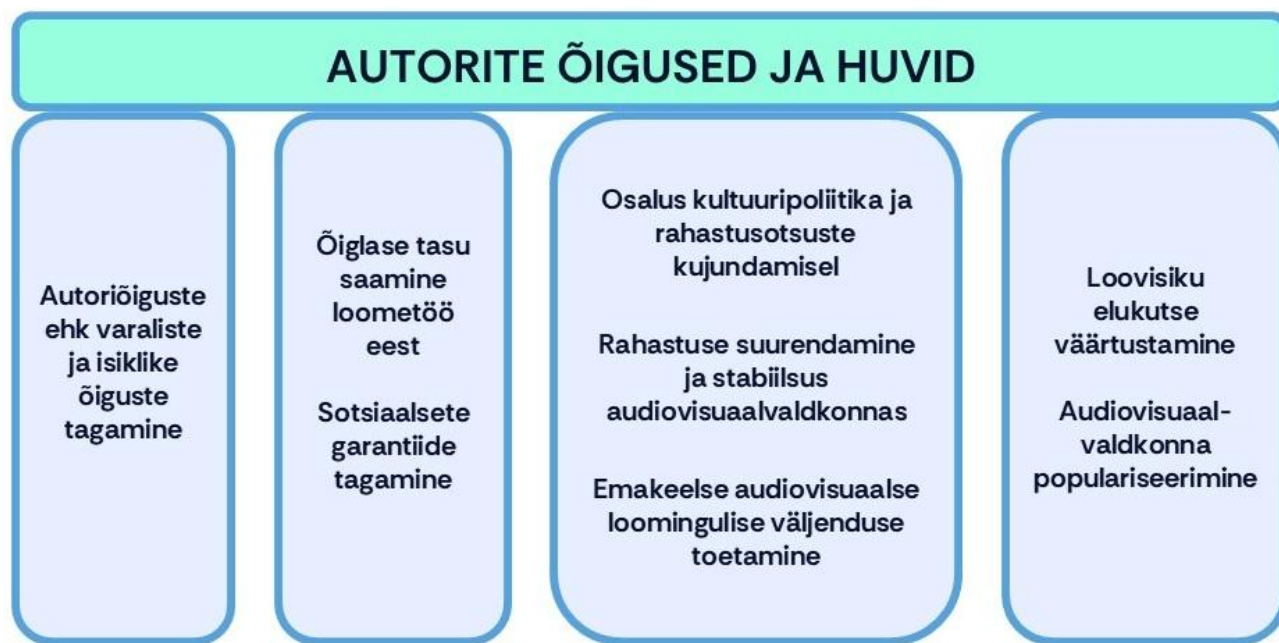


2. Õiguste ja huvide esindamise olukord

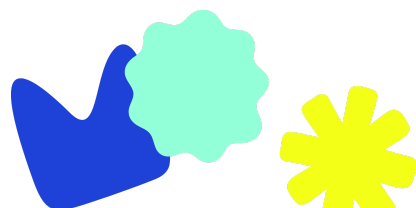
Tervikliku huvikaitse vajadused ja võimalused

Huvikaitse on oma liikmete, sihtrühmade, teema või piirkonna huvide, väärtuste ja õiguste esindamine ja kaitsmine. Huvikaitsetegevustega mõjutatakse teisi midagi tegema (või just mitte tegema), olgu tegu siis mõne konkreetse otsuse vastuvõtmisega või hoiakute ja käitumise muutmisega. [14]

Alloleval joonisel on välja toodud terviklikult AVA-de olulisimad õigused ja huvid, millega tegelemise vajaduse intervjueeritavad välja tõid. Sealjuures on nendest tootjatega seotud vaid osa, laiemad ühiskondlikud teemad vajavad huvikaitset riigi suunal, võimalusel koos kõigi teiste filmivaldkonna professionaalide ning teiste kultuurivaldkondade loovisikute ja esindusorganisatsioonidega.



Joonis 1. AVA-de huvikaitse vajadused.



→ Autoriõiguste ehk varaliste ja isiklike õiguste tagamine

Autoriõiguse sisu moodustavad isiklikud õigused ja varalised õigused. Autori isiklikud õigused on autori isikust lahutamatud ning ei ole üleantavad (s.t isiklike õiguseid on võimalik litsentsida, kuid mitte loovutada). Autori varalised õigused on üleantavad kas üksikute õigustena või õiguste kogumina, kas tasu eest või tasuta.

Autoriõiguse seaduse §12 on loetletud autori isiklikud õigused: õigus autorsusele, autorinimele, teose puutumatusse, teose lisadele, autori au ja väärikuse kaitsele, teose avalikustamisele, teose täiendamisele, õigus teos tagasi võtta ja nõuda oma autorinime kõrvaldamist kasutatavalt teoselt. [2]

Varalised õigused on muuhulgas õigus teose reprodutseerimisele, levitamisele, tõlkimisele, teoste kogumikele, avalikule esitamisele, eksponeerimisele, edastamisele ja üldsusele kättesaadavaks tegemisele. [2]

Autoriõigus audiovisuaalsele teosele kuulub selle autorile või ühistele autoritele – režissöörile, stsenaariumi autorile, dialoogi autorile, muusikateose autorile, kui see teos on loodud spetsiaalselt selle audiovisuaalse teose jaoks, operaatorile ja kunstnikule. Režissööri, stsenaariumi autori, dialoogi autori, operaatori ja kunstniku varalised õigused lähevad üle teose produtsendile, kui lepinguga ei ole kindlaks määratud teisiti. [2]

Isiklike ja varaliste õiguste tagamine ning kohase ja proportsionaalse autoritasu saamine on AVA-de huvikaitse ühisosa ka teiste autoritega.

→ Õiglase tasu saamine loometöö eest

→ Sotsiaalsete garantiide tagamine

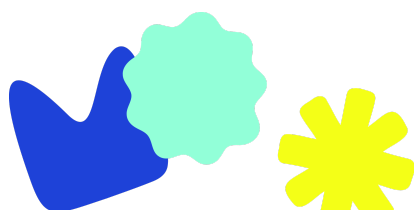
Vastavaid aspekte on käsitletud eelmise peatüki teemaplokis “2. Töötasude läbipaistvus ja õiglasem arvestamine”. AVA-de võimalus loometegevusest ära elada on oluline eeldus ka professionaalse filmikunsti ja -tööstuse jätkusuutlikkuse tagamise jaoks.

“Osad produtsendid eelistavad palgata nooremaid tegijaid, sest nad ei oska oma õiguste eest seista ja lepivad kergemini väiksema tasuga.” (ID7_I2)

“Kogu keel on tootmise keskne... Kui kõik taandub toomisele, siis pole lõpuks enam väärtfilmide tegijaid.” (ID2_I1)

Nimetatud põhjustel jäetakse ennast individuaalselt esindades oma õigused ja huvid piisavalt

Töötasu suurem kooskõlla viimine töömahu, pingutuse ja kvaliteediga ning sotsiaalsete garantiide tagamine on AVA-de huvikaitse ühisosa ka teiste loovisikutega.



- Osalus kultuuripoliitika ja rahastusotsuste kujundamisel
- Rahastuse suurendamine ja stabiilsus audiovisuaalvaldkonnas
- Emakeelse audiovisuaalse loomingulise väljenduse toetamine
- Loovisiku elukutse väärtustamine
- Audiovisuaal-valdkonna populariseerimine

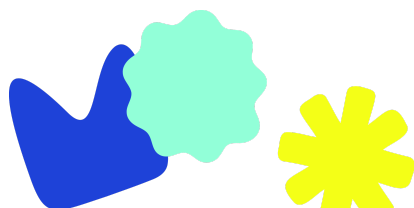
Filmivaldkonna rahastuse järjepidevuse tagamine ja mahu suurendamine on AVA-de huvikaitse ühisosa kõigi teiste professionaalsete filmitegijatega, sh produtsentidega. Ülejäänud teemadel on võimalik leida ühisosa ka kõigi teiste loovisikute ja kultuurivaldkonnas tegutseva organisatsioonidega.

Eestis on võimalikud järgnevad õiguste ja huvide ühise esindamise variandid.

- **Mittetulundusühing (MTÜ)**, sh töötajate ühing või liit, kel on õigus sõlmida kollektiivlepingu tööandjaga või tööandjate ühingu või liiduga. [11]
- **Ametiühing** on isikute ühendus, mille eesmärgiks on töötajate töö-, teenistus- ja kutsealaste, majanduslike ning sotsiaalsete õiguste ja huvide esindamine ning kaitsmine. [1]
- **Loomeliit** on loovisikute ja loomeliitude seaduses sätestatud korras tunnustatud mittetulundusühing, mille eesmärk on edendada ühte loomeala ja toetada oma liikmeks olevate loovisikute loometegevust. [15]
 - Loomeliit ühendab ja esindab ühel loomealal tegutsevaid isikuid. Ühel loomealal võib eraldi luua kutsealapõhiseid loomeliite.
 - Loomeliidus peab olema vähemalt 50 teovõimelist füüsilist isikut, kes on vähemalt kolm viimast aastat vastaval loomealal loometööga tegelenud ja kelle teosed on selles ajavahemikus avaldatud või üldsusele suunatud.
- **Kollektiivse esindamise organisatsioon** on vastava staatusega MTÜ, kes teostab kollektiivselt autoriõigusi või autoriõigusega kaasnevaid õigusi. [2]
 - Õiguste teostamine peab olema selle juriidilise isiku ainuke või peamine eesmärk ning seda juriidilist isikut peavad kontrollima õiguste omajad.

***Näide:** "Eesti Näitlejate Liit on Eesti Vabariigi kutseliste näitlejate iseseisev vabatahtlik ühendus, mille eesmärgiks on Eesti näitlejate ja nende loomingu hoidmine, kaitsmine, arendamine ja väärtustamine ning nende teoste esituste suhtes tekkivate varaliste õiguste kollektiivne teostamine."*

Riiklikul tasandil on võimalused AVA-de huvikaitseks loodud. Eesti Kinoliidule on antud loomeliidu staatus. Valdkondliku huvikaitse soosimist nimetatakse ka Eesti Filmi Instituudi 2025–2029 arengukava eesmärkide seas: "Toetame esindusorganisatsioonide ja liitude



võimekust filmisektori eest seismisel ning kaasame aktiivselt kõiki huvigruppe oma tegevustesse.” [4]

AVA-de huvikaitse praegune olukord

Terviklikult ja järjepidevalt ei esinda erinevate erialade autorite huve seni ükski organisatsioon.

Suuremad organisatsiooni valdkonnas on **Eesti Kinoliit** (404 liiget) ja **Eesti Audiovisuaalautorite Liit** (427). Esimene neist on loomeliit ja teine on kollektiivse esindamise organisatsioon.

- Eesti Kinoliidu liikmeskonnas on lisaks audiovisuaalautoritele ka tootjate ja tehniliste töötajate esindajad, mistõttu nad on valinud kaasa rääkida ainult kogu valdkonda puudutavates teemades.
- Eesti Audiovisuaalautorite Liidu põhikirjaline eesmärk on audiovisuaalsete teoste autorite autoriõiguste ühine teostamine ja kaitse ning autoritasude kogumine ja väljamaksmine. Sealjuures teostab EAAL ainult autoritele ettenähtud kompensatsioonilise ehk õiglase tasu saamist. Teiste sõnadega on tegemist olukordadega, kus autoritel on kohustus oma õiguseid teostada kollektiivse esindamise organisatsiooni kaudu². Laiemalt AVA-de huvide eest seismine ei ole kooskõlas kehtiva põhikirjaga.

Eriala- ja filmiliigi põhised liidud ja gildid tegutsevad vabatahtlikkuse põhiselt. Nende praegune ja ka potentsiaalne liikmeskond on liiga väike, et võimaldada tugeva esindusorganisatsiooni teket.

- 2023. aasta majandusaasta aruannete andmetel oli **Eesti Filmikunstnike Ühingul** 16, **Eesti Filmioperaatorite Liidul** 16, **Eesti Filmirežissööride Gildil** 40 ja **Eesti Stsenaristide Gildil** 23 liiget. Intervjuudest selgus, et maksimaalne võimalik gildide liikmeskond on 25 ja 50 vahel, sest tegevautoreid ongi Eestis vähe.
- Lisaks on Eestis kaks filmiliigi põhist liitu: **Eesti Animatsiooni Liit** (52 liiget) ja **Eesti Dokumentalistide Gild** (65 liiget). Mõlemas on enim esindatud režissöörid, aga liikmeskonnas on erinevate erialade esindajaid.

Täpsem ülevaade huvikaitse rollide (potentsiaalsest) täitmisest on esitatud allolevas tabelis.

² Tulenevalt Autoriõiguse seadusest on audiovisuaalse teose autorile tasu maksmine teda esindava kollektiivse esindamise organisatsiooni kaudu kohustuslik, vt § 79 lõiget 3 ja § 133 lõiget 7.

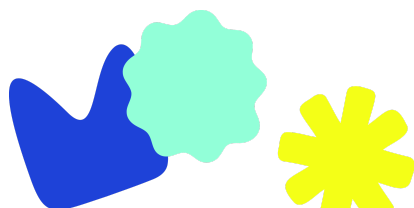


Tabel 1. AVA-de huvikaitse rollide täitmine esindusorganisatsioonide poolt.

Esindus-organisatsioonid	(Potentsiaalsed) tugevused autorite esindamisel	Tajutud keerukused autorite esindamisel
Eesti Kinoliit	• Ühendab kõiki professionaalseid filmitegijaid, sh filmivaldkonnas autoritena tunnetatavaid erialasid nagu monteerijad ja heli-režissöörid, kes pole seda Autoriõiguse seaduse mõttes • Loomeliidu staatus • Järjepidevalt kaasatud kultuuri-, sh filmivaldkonna poliitikakujundamisse	• Laiapõhjalisuse ja neutraalsuse hoidmise tõttu ei esinda konkreetsete erialade huve • Pole võtnud rolli konsensuse kujundajana filmitegijate vahel (autorid–autorid, autorid–tootjad)
Eriala- ja filmiliigi põhised liidud ja gildid	• Konkreetse eriala esindamise legitiimsus • Teadmised eriala spetsiifilistest vajadustest • Aeg-ajalt kaasatud filmivaldkonna poliitikakujundamisse	• Huvikaitsetegevused on olnud õhina-, projekti- ja kriisipõhised • Järjepidevaks tulemuste saavutamiseks napib nii raha kui inimesi
Eesti Audio-visuaalautorite Liit (EAAL)	• Ühendab kõiki AVA-de liike • Kollektiivse esindamise organisatsiooni (KEO) staatus • Järjepidevalt kaasatud autoriõiguse valdkonna poliitikakujundamisse	• KEO staatus ei võimalda esindada autoreid laiemalt, selleks puuduvad mandaat, tegevusmudel ja ressursid • Ebakindlus fookuse laiendamise mõjude osas EAAL-ile ja valdkonnale laiemalt

Seega ei esinda erinevate erialade autorite huve terviklikult ja järjepidevalt seni ükski organisatsioon.

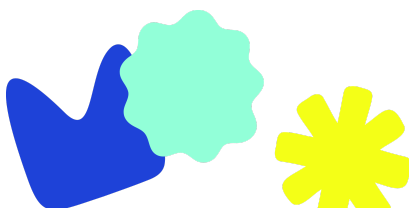
Lahendusi otsides tuleb lisaks erisustele praeguste esindusorganisatsioonide fookustes ja võimekustes arvestada ka AVA-de mitmekesise profiiliga. Intervjuudest tuli välja mitmeid takistusi, mis osadel AVA-del raskendavad lisaks enda esindamisele ja kollektiivses esindamises aktiivse rolli võtmist või selles vähemalt kaasa rääkimist:



- ebapiisavad teadmised ja väärarusaamad lepingu-, töö- ja autoriõigusest;
- madal teadlikkus ja väärarusaamad kollektiivse esindatuse võimalustest, juriidilistest vormidest;
- isiklikud piirangud eriala esindamisse ja huvide ühisesse kaitsmisse panustamisel;
- piiratud aeg vabatahtlikuks tööks (eriti võtteperioodidel);
- skeptilisus tulemuste saavutamise võimalikkuse suhtes;
- soov tegeleda ainult loometegevuse, mitte juriidiliste jms teemadega;
- eelarvamused administratiivse ameti või aktivisti rolli loometegevusega ühendamise võimalikkuse kohta;
- kõhklused oma professionaalse maine ja edasiste töövõimaluste pärast enda või valdkonna huvide eest seismise järgselt;
- erialakesksus: autorina peetakse enda eriala väga oluliseks, teiste erialade vajadusi teatakse ja tähtsustatakse vähem;
- juriidiliste vormide ja lepingutüüpide mitmekesisus: erinevad autorid osalevad projektides füüsiliste ja/või juriidiliste isikutena.

Näiteid intervjuudel välja toodud küsimustest ja juhtumitest, mille osas AVA-d tunnevad, et vajaksid nõu ja abi.

- *"Tahaks teada, miks ei koguta kinos näitamise pealt autoritasusid."*
- *"Kas ma peaks Türgi EAALiga liituma, et sealt autoritasu saada (kuna olen otse saanud osadest riikidest ja mingeid rahvusvahelisi kogub EAAL)?"*
- *"Kui Eesti operaator arendab projekti alguses ja tema nimega saadakse rahastus, aga pärast võetakse välismaalt operaator – kas Eesti operaator peaks saama autoritasu?"*
- *"Kui filmikunstnik on juba välja mõelnud kogu kontseptsiooni, aga siis võetakse teine kunstnik asemel ja kasutatakse esimese kunstniku väljatöötatud lähenemist – mis õigused tal on?"*
- *"Töötasin animaatorina välja tegelase, maailma ja stiili, aga nüüd stuudio teeb selle põhjal järke. Tunnen, et peaks saama autoritasu selle eest, kuid õigused läksid stuudiole."*

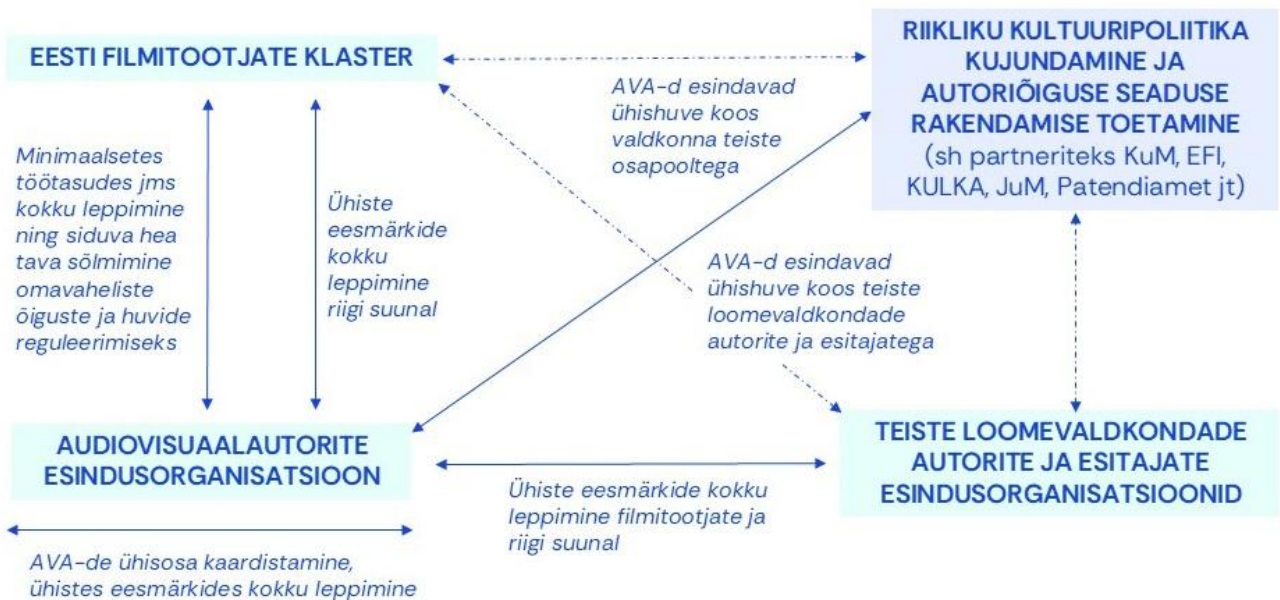


3. Tulemuslikuma esindamise stsenaariumid

Joonisel 1 on välja toodud AVA-de esindamise terviklik tulevikuvisioon, mis rõhutab vajadust huvikaitstes teha koostööd erinevate osapooltega.

Suhtlemist, kaasamist ja koostööd kujutavad nooled on kujutatud kahesuunalistena, sest igaüks kujutatud osapooltest peaks olema huvitatud teiste kaasamisest ja mõjutamisest.

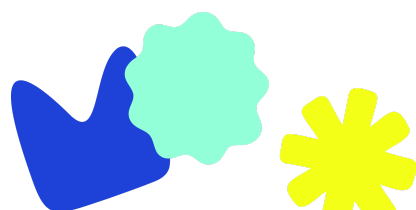
Lisaks on avaliku sektori puhul kaasamine riigivalitsemisse sisuliselt kohustuslik. See on ette nähtud Hea õigusloome ja normitehnika eeskirjaga, mis lisaks mõjude hindamisele näeb ette ka lähtumise kaasamise heast tavast. [18] [8]



Joonis 1. AVA-de huvikaitse tulevikuvisioon

Tulevikuvisiooni elluviimise üheks eelduseks on, et huvide esindamiseks lepitakse kokku valdkonna peamine esindusorganisatsioon. Läbiviidud intervjuudest selgus, et on mitmeid võimalikke stsenaariume, mis on sealjuures erineva teostatavuse ja otstarbekuse tasemega. Põhimõtteliselt on võimalikud viis varianti edasi liikumiseks:

1. ametiühing (eraldi või kombineerituna mõne teise organisatsiooniga);
2. uus esindusorganisatsioon neljale erialale;
3. erialapõhised liidud ja gildid;



4. Eesti Kinoliit;
5. Eesti Audiovisuaalautorite Liit (EAAL).

Variandid 1 ja 2 jäävad osapoolte tagasiside põhjal kõrvale ehk autorite esindamiseks ametiühingu või uue organisatsiooni loomine poleks teostatav või otstarbekas. Põhjused on välja toodud allolevas tabelis.

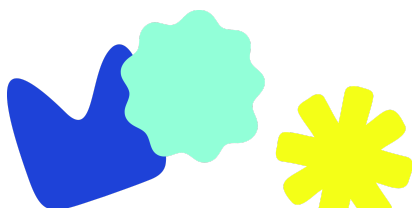
Tabel 2. Esindamise stsenaariumid: ametiühing, uus organisatsioon..

Esindamise stsenaarium	Miks võiks olla hea idee?	Mis teeks asja keeruliseks?	Hinnang
1. Ametiühing (eraldi või kombineerituna mõne teise organisatsiooniga)	• Selge mandaat eriala(de) esindamiseks • Selge fookus (esmlt tööõigusel)	• Töösuhted on projektipõhised • Palju lepinguid juriidiliste isikutega • Iga eriala esindajate arv eraldi on väike: raske oleks rahastada administratiivseid kulusid ja teenuste sisse ostmist, suurematel poliitikakujundamise teemadel aga napiks jõuõlga • Tööõiguse välisteks huvikaitse teemadeks ei pruugi jaguda ressursse	Pole teostatav
2. Uus esindus-organisatsioon neljale erialale	• Selge mandaat eriala(de) esindamiseks • Laiapõhjaline huvikaitse	• Kaasaks juba mujal aktiivsed inimesi, see tähendaks liitude ja gildide ühinemist ning Kinoliidu ning EAAL-i nõrgenemist • Kinoliidu ja EAAL-i eesmärkide ja tegevuste osalise dubleerimise risk, sh segadus partnerite jaoks	Pole otstarbekas

Ametiühingute puhul toodi välja, et nendega on seotud "nõukogude aegne taak". Osadel aga seostuvad ametiühingud hoopis Ameerika Ühendriikidega ja suhtumine neisse on pigem positiivne. Kokkuvõttes leiti, et ametiühingu loomiseks on Eestis tegutsevaid AVAsid liiga vähe.

„Ametiühingu mõte hakkab huvitav tunduma, sest hea tahe on hävitatud.“ (ID7_I1)

„Näitlejad ei teadnud ka midagi, nüüd on hakanud rääkima palju teadlikumalt ja oma õiguste eest seisma... [Ametiühingu] nime suhtes on skepsis, aga tegelikult kõik igatsevad, et oleks tugev esindatus.“ “ (ID5_I2)



Üksmeelselt oldi skeptilised uue (huvikaitse)ühingu loomise suhtes, sest valdkonnas on väga piiratud hulk inimesi. Arvati, et olemasolevad gildid ja liidud ei ole valmis liituma ega liikmete profiili muutma.

Intervjueeritud eeldasid läbivalt, et huvikaitse eestvedaja tuleks „omade seast” ja „ohverdaks oma karjääri”, sest aktiivset osalust huvikaitses tajutakse hilisema takistusena loometöös. Nimelt kardetakse, et tootjad ja rahastajad solvuvad või ei võeta huvikaitsjat autorina enam tõsiselt ka ametikaaslaste seas.

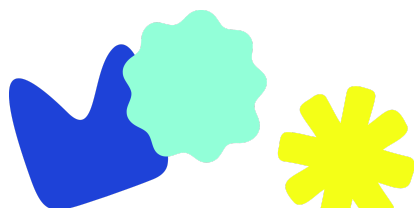
“Kes meist siis ohverdaks oma karjääri kui seisab teiste eest?” (ID5_I2)

“Kui oled aktiivne gildi töös, siis saab hiljem režissööri töös takistuseks... keegi solvub klatri ja produtsentide ringis.” (ID2_I2)

Juba tegutsevaid organisatsioone analüüsid selgub, et eri tüüpi AVA-de õiguste ja huvide terviklikuks ning järjepidevaks esindamiseks on suurim potentsiaal EAAL-il. Põhjendused on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Esindamise stsenaariumid: gildid–liidud, Eesti Kinoliit, EAAL.

Esindamise stsenaarium	Miks võiks olla hea idee?	Mis teeks asja keeruliseks?	Hinnang
3. Erialapõhised liidud ja gildid	• Selge mandaat eriala esindamiseks • Juba olemas (sh edu)kogemused liikmete huvide esindamisel	• Erialade esindajate arv on väike: raske oleks rahastada administratiivkulusid ja teenuste sisse ostmist, suurematel poliitikakujundamise teemadel aga napiks jõuõlga	Pole mõistlik proovida
4. Eesti Kinoliit	• Olemasolevat loomeliidu staatust võiks olla loogiline kombineerida autorite õiguste ja huvide kaitsega (sh mõndade teiste loomevaldkondade näitel, kus loovisikute ja tööandjate huve esindavad eri organisatsioonid)	• Tähendaks fookuse kitsendamist: Eestist kaoks filmivaldkonna huvide ühisosa esindav organisatsioon • Intervjuude põhjal ei pea autorite ega Kinoliidu	Pole näha osapoolte huvi seda varianti kaaluda



		esindajad seda varianti võimalikuks või vajalikuks	
5. Eesti Audio-visuaalautorite Liit (EAAL)	• Olemasolevat KEO staatust võiks olla loogiline kombineerida autorite õiguste ja huvide laiema kaitsega • Intervjuudes autorite eelistatuim variant	• Tähendaks fookuse laiendamist, mis toob kaasa valikukohti seoses gildide-liitude edasise rolliga ning tööjaotusega Kinoliiduga	Ots-tarbekaim variant

Erialaliidud nägid enda rolli info vahendajana ja liikmeid toetava organisatsioonina, kes vajadusel räägib kaasa ka valdkondlikult. Intervjueeritud arvasid, et gildidel üksi ei õnnestuks kogu valdkonna eest seista, kuid nad oleksid olulised koostööpartnerid.

Taolist seisukohta kinnitab ka rahvusvaheline võrdlus. Näiteks on ainuüksi Eurooa riikide režissööre esindavates organisatsioonides keskmiselt (medinaannäitajana) 250 liiget, mis moodustab eelmises peatükis esitatud Eesti andmetega võrreldes üle poole nii Eesti Kinoliidu kui EAAL-i liikmekskonnast, mis on palju laiapõhjalisemad organisatsioonid. [7]

"Äkki režissöörid ja stenaristid koos saaksid midagi saavutada, aga praegu pole piisavalt võimekust." (ID4_I3)

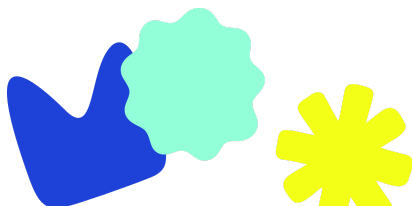
Kinoliidul oleks mõnede intervjueeritute arvates potentsiaali AVA-de peamine esindusorganisatsioon olla. Seda siiski vaid juhul, kui liikmeskonnas oleksid edaspidi vaid AVA-d, mis samas vastaks täpsemini loomeliidu staatusele. Kinoliidu eestvedajad ei pidanud aga võimalikuks olemasolevate liikmete väljaarvamist, see ei tundu neile otstarbekas ega õiglase.

Osad erialaliitude esindajad tõid esile oma madala teadlikkuse Kinoliidu täpsete tegevuste osas. Ühes intervjuus toodi välja, et vaja on rohkem valdkondlikku dialoogi (ehk kohta, kus kõik filmivaldkonna professionaalid saaksid suhelda ning jõuda parema üksteisemõistmisele). Selleks võiks olla Kinoliit hea platvorm.

"Tundub liiga keeruline neil [Kinoliidul] esindusorganisatsioon olla." (ID4_I1)

"Seal on lisaks autoritele ja produtsentidele ka tehnilised töötajad... Pole vaja „kino“-liitu: streaming teemad tulevad aktiivselt peale." (ID2_I4)

Valdavalt peeti kõige **tõenäolisemaks stsenaariumiks**, et EAAL laiendaks oma põhikirjalist fookust, võtaks valdkonna eestvedaja rolli ning koostöös teiste organisatsioonidega tegeleks valdkondliku huvikaitsega. Erialaorganisatsioonid saaksid sealjuures kaasa rääkida, sh EAAL-i



juhatuses esindatuse kaudu. Intervjueeritud pidasid sealjuures oluliseks ühe tugeva organisatsiooni olemasolu, kes oleks peamine AVA-de esindaja nii tootjate kui riigi suunal ja koos tegeleks tootjatega ka valdkondliku tähtsustamise ja rahastamise suurendamise nimel.

„Kui 5 organisatsiooni korraga räägivad veidi erinevat juttu ja igaüks teeb vabatahtlikult, siis ei jõua kuhugi... Oleks vaja ühte kindlat eestvedajat ja praegu tundub, et EAAL võiks ainsana kõne alla tulla, sest esindavad autoreid ja neil liigub raha.“ (ID3_13)

EAAL-i kui AVA-de laiapõhjalise huvikaitseorganisatsiooni ühe esimese loogilise eesmärgina nähakse kollektiivlepingu või hea tava sõlmimist Eesti Filmitööstuse Klastriga sarnaselt Eesti Näitlejate Liiduga. Viimasega läbi viidud intervjuu kinnitas, et kollektiivlepingu sõlmimine poleks AVA-de puhul võimalik ega polnud seda näitlejate puhul, sest taolist lepingut on võimalik sõlmida vaid füüsiliste isikute esindamiseks. Sarnaselt näitlejatega sõlmivad paljud AVA-d lepinguid juriidiliste isikutena (s.o enamasti osaühingutena). Seetõttu on sobivaks kollektiivse kokkuleppe dokumendiks just hea tava. Näitlejate esindaja tõi sealjuures välja, et Konkurentsiamet nende puhul kartellikokkuleppe riski ei tuvastanud, sest näitlejate esimene eelistus oleks töölepingu vorm, seda aga filmitootjad neile ei paku. Seega pole Konkurentsiameti seisukohalt näitlejate poolt tegemist tootjate sundseisu panemisega.

Euroopa riikide kohta on olemas andmed režissöörade esindusorganisatsioonide kohta, kellest ca 30% on sõlminud mõne osapoolega vähemalt ühe leppe. Samas tegutsevad ligi 30% organisatsioonidest riikides, kus seadusandlus ei luba neil oma liikmete nimel tasu- või hinnaläbirääkimisi pidada. [5]

EAAL-i poolt oleks loogiline teostada huvikaitset teatud seadusandlikes küsimustes, näiteks seoses Autoriõiguse seadusega, et selle võimalikes redaktsioonides säilitada autoritele soodsaid tingimusi³ ning korrigeerida sätteid, mis ei taga parimal viisil autorite õiguseid⁴.

Intervjuudes töid nii EAAL-i juhatuse liige kui Eesti Näitlejate Liidu esindaja välja asjaolu, et paljudes teistes riikides kollektiivse esindamise organisatsioonid (KEO-d) töötamisega seotud küsimusi jt õiguseid ja huvisid ei esinda. Neid rolle täidavad näiteks ametiühingud või erialaliidud.

Eestis poleks intervjueeritute hinnangul esindamise vajaduste jaotamine mitmete organisatsioonide vahel otstarbekas ega ka teostatav. Ühelt poolt oleks keeruline tagada

³ Näiteks § 14 lõige 6: Kui autor on audiovisuaalse teose produtsendile üle andnud (loovutanud) oma varalised õigused või andnud loa (litsentsi) audiovisuaalse teose originaali või koopiat kasutada (sealhulgas rentida) või sellist õiguste üleandmist või loa andmist eeldatakse, jääb autorile õigus saada õiglast tasu televisiooniteenuse osutajalt, rendile andjalt või muult isikult, kes audiovisuaalset teost kasutab. Kokkuleppe loobumise kohta õigusest saada õiglast tasu on kehtetu.

⁴ Näiteks § 33 lõike 2: /-/ Režissööri, stsenaariumi autori, dialoogi autori, operaatori ja kunstniku varalised õigused lähevad üle teose produtsendile, kui lepinguga ei ole kindlaks määratud teisiti. /-/



erinevate organisatsioonide haldussuutlikkust (sh üld- ja tegevuskulused). Teisalt on nii ühiskondlikult aktiivsete kui vajaliku ekspertiisiga inimeste arv valdkonnas väike. See tähendab, et samu inimesi tuleks kaasata juhtorganitesse ja ekspertidena kõigil valdkonna esindusorganisatsioonidel, mis tekitaks segadust rollides nii esindavate kui väliste osapoolte jaoks. Erinevates intervjuudes toodi välja, et juba praegu ei tee AVA-d vahet, kas sõna võetakse või mõni initsiatiiv algatatakse mõne erialaliidu- ja gildi, Eesti Kinoliidu või EAAL-i nimel.

Intervjueeritud töid välja ka **võimalikke riske ja takistusi** tulevikuvisiooni elluviimisel, millega tuleb huvikaitseorganisatsiooni kujundamisel arvestada.

Organisatsiooni legitiimsusega seoses toodi esile, et “kallutatuse” maine vältimiseks peab esindusorganisatsioon esindama kõigi audiovisuaalautorite huve, mitte olema “režissööride poole kaldu”. Näiteks stsenaristid rõhutasid, et neile on oluline „autorifilmist” rääkimise asemel tutvustada valminud teost filmina, kus stsenarist-režissöör oli ühes isikus. Taoline AVA-de konkurents „kes on rohkem autor” küsimuses võib saada huvide ühisel esindamisel suureks takistuseks. Intervjueeritud kirjeldasid, kuidas iga valdkond hoiab omaette ja ei saa teistest aru, isegi eri filmiliikide režissöörid omavahel. Vaja on dialoogi, mitte vastandumist. Osad AVA-d on ise võtnud ka produtsendi rolli, eriti dokumentaalfilmide puhul, see võiks aidata vastikkust mõistmist suurendada.

“Ei taha kuulda enam, et filmil ei olnud stsenaristi, vaid et öeldakse, et filmi režissöör kandis mõlemat rolli.” (ID4_I1)

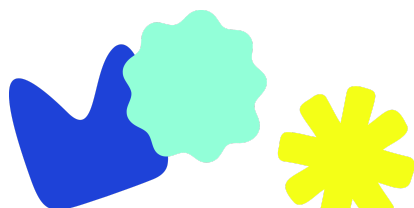
Leiti, et kui valdkonda ei tule rahastust juurde, siis pole heast tavast kasu, sest raha ei jätku kõigeks vajalikuks niikuinii. Toodi välja riski, et siis hakataks tootjate poolt reguleeritud valdkondades tegevuste mahtu vähendama või teatud kulused veel rohkem kokku hoidma.

„Kui peab näitlejale eraldi maksma proovitasu, siis mitte ei maksta, vaid öeldakse, et proovi pole vaja nii palju teha... Kui valgustajad soovisid öösiti töötamist vähendada, siis loobuti valgustajate kasutamisest.. või produtsent vaatab peale ja ütleb, et „siin on liiga palju öövõtteid, ei võta seda töösse.” (ID5_I1)

Toodi esile ka vajadust vältida jõuliselt “oma õiguste taga ajamist” ja “lõhede suurendamist”. Oluline on teha koos produtsentidega lobitööd riigi suunal filmivaldkonna tunnetatud olulisuse ja rahastuse suurendamiseks.

„Mida vähem mõistetakse suurt pilti, seda lihtsam on tunda, et meelega kiusatakse ja ainult mul on raske... Tasuks uurida Taani kogemust, kus pandi koos suur visioon paika... [Näiteks] teatud arv lastefilme aastas, et taani keel säiliks.” (ID5_I1)

Huvikaitse võimalikust korraldusest EAALis



Intervjueeritavatel puudus kindel nägemus huvikaitsetöö rahastuse allikatest. Ühe lahendusena pakuti, et vähemalt osaliselt võiks seda teha autoritasudest, sest neist loobumine võib AVA-de jaoks olla kergem võrreldes töötasust osa loovutamisega. Pakuti ka, et kuna AVA-del agente Eestis ole, siis selle asemel võiks niiöelda "agendi osa" minna esindusorganisatsioonile, kelle tegevus lihtsustab oluliselt läbirääkimiste pidamist ja lepingute sõlmimist.

Euroopa riikide kohta on olemas režissööride esindusorganisatsioonide rahastuse andmed. Nende tuluallikad jaotuvad keskmiselt (mediaanäitajana) järgnevalt:

- liikmetasud 27% eelarvest;
- Kollektiivse esindaise tulud 36% eelarvest;
- Riikliku filmiinstituudi rahastus 30% eelarvest. [5]

„Tundub õiglane, et anda autoritasudest väike osa ära, kui vastu saab tugeva esindatuse, mis kogu valdkonda edasi aitab.“ (ID5_I3)

2024. aasta vabaühenduste huvikaitsevõimekuse uuringust selgus, et **kõige edukamaks hindavad end need organisatsioonid, milles viib huvikaitsetegevusi läbi huvikaitespetsialist.** [10]

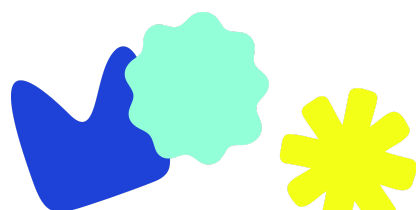
Organisatsioonides, milles huvikaitsega tegeleb juht, anti edukusele keskmisi hinnanguid. Puuduva huvikaitsemeeskonnata organisatsioonides hinnatakse huvikaitsevõimekust tagavaid tegureid kõige madalamalt.

Eduka huvikaitse eeldused on nimetatud uuringu põhjal alljärgnevad:

- piisavad rahalised vahendid;
- piisav meeskond;
- meeskonnas arutatakse huvikaitse teemadel;
- seatud on selged huvikaitse eesmärgid;
- toimub tulemuste hindamine (koos partneritega). [10]

Tulenevalt nimetatud uuringu tulemustest ja käesoleva raporti koostajate eksperthinnangust tasub huvikaitset ellu viiva ametikoha kujundamisel lähtuda alljärgnevast.

- Autorite esindusorganisatsiooni huvikaitsejuht või –spetsialist (edaspidi: huvikaitsja) peab olema eraldi ametikoht.
- Huvikaitsjal peab olema tugev partner AVA-de esindajate hulgast, nt EAAL-i juhatus.
- Huvikaitsja ei pea olema "oma valdkonna inimene", sest edukaks huvikaitseks on vaja lisaks motivatsioonile eelkõige vastavaid isikuomadusi ja kompetentse, näiteks:
 - oskus eri tüüpi inimestega hästi kontakti leida, sh nende vajaduste ja huvide mõistmine;

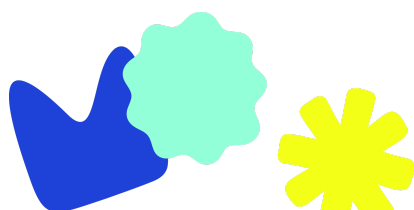


- Võime varieerida jõulisust ja paindlikkust, leides kompromisse nii “omade” kui “vastaspoolega”;
- Orienteerumine valdkondlikus seadusandluses ning arusaam avaliku sektori ja erakondade toimimisest, samuti poliitikakujundamise loogikast.
- Samas võib huvikaitsja olla “oma valdkonna inimene”, kui tal on:
 - edukaks huvikaitseks tarvilikud isikuomadused ja kompetentsid;
 - motivatsiooni ja aega selle rolli täitmiseks.

Näiteks Euroopa riikide režissööride esindusorganisatsioonidel on keskmiselt (mediaannäitaja) palgal kaks täisajaga ja üks osalise ajaga töötaja. Ligi pooltel on palgal vähemalt üks juriidilise taustaga töötaja ja 78% ostavad õigusteenust ka sisse. [7]

Võimalikud järgmised sammud tugevama ühise esindusvõimekuse saavutamiseks on alljärgnevad.

5. Autorite esindamise mudeli uuendamine, sh:
 - a. EAAL-ile laiemal esindamise mandaadi hankimine (sh liikmetelt, riigilt) ja järjepidevate ressursside tagamine selle teostamiseks (nt kindla proportsioonina autoritasudest, tegevustoetus professionaalsete filmitegijate katusorganisatsioonilt Eesti Kinoliidult, strateegiline partnerlus või tegevustoetus riigilt).
 - b. Kinoliidu rolli täpsustamine seoses autorite esindamisega ja rollijaotuses ning koostööpõhimõtetes kokku leppimine EAAL-i ning gildide ja liitudega.
6. Eri liiki autorite vahel ühises visioonis ja sihtides kokku leppimine (huvikaitsja ametikohta täitva isiku eestvedamisel).
7. Siduva hea tava kujundamine ja rakendamine autorite ja tootjate vahel, sh minimaalsete töötasude, etapiviisiliste lepingute ja eelarve läbipaistvuse tagamine.
8. Riigi suunal ja riigiga koostööks tootjate ja autorite ühine (huvikaitse)plaani koostamine ning teostamine.

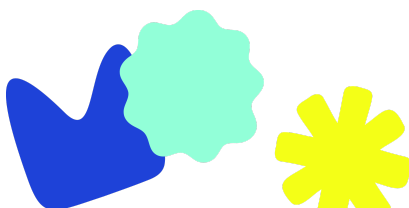


Lisa 1. Kasutatud allikad

1. Ametiühingute seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/191347?leiaKehtiv>
2. Autoriõiguse seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012021020?leiaKehtiv>
3. Birstonas, R., Mantrov, V., Kelli, A. (2021). New Legal Reality: Challenges and Perspectives II. The Principle of Appropriate and Proportionate Remuneration in Copyright Contracts and Its Implementation in the Baltic States, p 435.
https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Konferences/2022/iscflul-8-2/iscflul8.2.pdf
4. Eesti Filmi Instituudi arengukava 2025–2029.
<https://filmi.ee/tegijale/instituut/efi-arengukava-2025-2029/>
5. Eesti Filmirežissööride Gild, Eesti Stsenaristide Gild, Eesti Filmitööstuse Klaster. (2025). Lepinguteemaline küsitlus. Slaidiesitlus 2.04.2025.
6. Federation of European Screen Directors, Federation of Screenwriters in Europe, European Region of the Media, Entertainment & Arts sector of Union Global Union. collective bargaining for audiovisual authors databases.
<https://www.authorscontracts.eu/en/home>
7. Federation of European Screen Directors, Federation of Screenwriters in Europe, European Region of the Media, Entertainment & Arts sector of Union Global Union. Survey on EU directors' collective representation. Preliminary results. CBW project / Workshop #1 – June 8, 2021.
8. Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri (lühend – HÕNTE).
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129122011228?leiaKehtiv>
9. Josing, M., Ahermaa, E., Vanamölder, A., Martens, K., Mattheus, Ü., Lepane, L., Tänav, K., Pulver, B., Orro, E., Viileberg, M., Nittim, K., Nilson, K. (2022). Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus. 3. Audiovisuaalvaldkond: Film ja video. Eesti Konjunkturiinstituut.
https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2022-04/1._Eesti_loomemajanduse_olukorra_uuring_ja_kaardistus_2021_0.pdf
10. Kapaun, M-L. (2024). Huvikaitseorganisatsioonide huvikaitsevõimekuse enesehindamise pilootuuring. Tallinn: Vabaühenduste Liit.

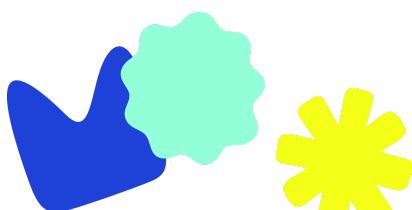


11. Kollektiivlepingu seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/130062023030?leiaKehtiv>
12. Koppel, K. (2021). Vabakutselised loovisikud, nende majandusliku toimetuleku mudelid ja sotsiaalsete garantiide kättesaadavus. Praxis. <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:1013518>
13. Koppel, K. Arrak, K. Konov, V, Parts, R. (2023). Loometöö tasustamine Eestis ja loomepalkade mõju hindamine. Civitta AS.
<https://www.kul.ee/uuringud#vabakutselised-loovi>
14. Kübar, U., Mänd, K., Rammo, A., Laido, A., Talvik, R. (2011). Hea huvikaitse: kuidas kaasata liitlasi ja mõjutada otsuseid? Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.
<https://heakodanik.ee/sites/default/files/files/Hea Huvikaitse.pdf>
15. Loovisikute ja loomeliitude seadus.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/104032022007?leiaKehtiv>
16. Meresmaa, T., Tender, T. (2018). Eesti filmitootmise rahastamise analüüs. Uuringu lõppraport. PwC.
https://static1.squarespace.com/static/5837f2f73e00be1e3370e958/t/5abcd519575d1fb78e085dfb/1522324779966/Eesti_fiimitootmise_rahastamise_anal%C3%BC%C3%BCs_PwC_Eesti+Kinoliit_21.03.pdf
17. Michelson, A., Nuiamäe, M., Kendrali, E., Ester, J., Murasov, M., Haaristo, H.-S., Mägi, E., Siimsen, I. (2021). Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 lõpphindamine. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.
18. Vabaühenduste Liit. Kaasamine. <https://heakodanik.ee/kaasamine/>



Lisa 2. Intervjueeritute nimekiri

- Eesti Animaliid
- Eesti Audiovisuaalautorite Liit
- Eesti Dokumentalistide Gild
- Eesti Filmikunstnike Ühing
- Eesti Filmioperaatorite Liit
- Eesti Filmirežissööride Gild
- Eesti Kinoliit
- Eesti Näitlejate Liit
- Eesti Stsenaristide Gild
- Sõltumatu ekspert



Lisa 3. Esindusorganisatsioonide intervjuude kava

I organisatsiooni taust

1. Millistel teemadel algatate ise arutelusid, millistes räägite kaasa vajadusepõhiselt, millistega ei tegele?
 - a) Töötasud
 - b) Töötingimused
 - c) Isiklikud õigused
 - d) Varalised õigused
 - e) Valdkonna rahastamine
 - f) Filmipoliitika ja valdkondlik areng
2. Kui palju on vastaval erialal Eestis tegutsejaid kokku, kui palju saaks olla liikmeid ühingu?
3. Milliste teemadega tunnete, et teie organisatsioon on saanud juba konkreetseid muutusi esile kutsuda?
4. Miks ei ole õnnestunud varasemad "hea tava" läbirääkimised produtsentidega?

II Valdkondlikud vajadused huvikaitses

6. Millised teie valdkonna autorite õigused ja huvid ei ole hetkel piisavalt esindatud läbirääkimistes riigiga?
7. Millised teie valdkonna autorite õigused ja huvid ei ole hetkel piisavalt esindatud läbirääkimistes tootjatega?
8. Millised oleksid valdkondliku huvikaitse head tulemused?

III Tulevikustsenaariumid

9. Kas olete tundnud vajadust, et teie õigusi ja seisukohti esindaks mõni ühing, nõ kollektiivne esindusorgan? Milline organisatsioon seda teha saaks?
10. Kuidas suhtuvad teie valdkonna autorid ametiühingutesse?
11. Kuidas oleks võimalik rahastada valdkondlikku huvikaitsset?

